

**In memoriam Eva Biesheuvel-Gütlich
(13 oktober 1938 - 20 november 2018)**

Mary Eggermont-Molenaar

*Figuur 1. Eva Biesheuvel-Gütlich op haar 80ste verjaardag, 13 oktober 2018.
Foto door Marta Klementova. Gebruikt met toestemming.*

Het landelijke nieuws dat Eva Biesheuvel-Gütlich, de echtgenote van de schrijver Maarten Biesheuvel, op 20 november 2018 was gestorven aan de gevolgen van een hersenbloeding bracht alom de prangende vraag teweeg: “Hoe moet het verder met Maarten?” Exit Eva.¹

---

¹ Een eerdere versie van deze tekst werd gepresenteerd op de jaarlijkse vergadering van de Canadian Association for the Advancement of Netherlandic Studies/Association canadienne pour

Maar niet voor iedereen. Degenen die haar kenden, weten dat Eva veel meer was dan Maartens vrouw, dat ze veel meer was dan een overbezorgde, kromgegroeide ‘tuthola’, zoals hij haar wel eens aanduidde. Maar ja, literatuur wil ook wat. Maarten wist zelf ook wel dat Eva meer voorstelde. In een interview in *Vrij Nederland* zei hij dat Eva de kapitein was die hun schip drijvend hield (De Jong & Peters 1989). In *Eva*, een heel kort verhaaltje dat in 2014 in *Hollands Maandblad* werd gepubliceerd, schreef hij: “Eva organiseert en doet maar” (Biesheuvel 2014, 3). Dat ‘maar’ klinkt evenwel als gevloeid uit de pen van een liefhebbende edoch berustende echtgenoot.

Exit Eva, maar niet voor iedereen. De gedachte ‘exit Eva’, die bij me opkwam na het lezen van de vraag hoe het nu verder moest met Maarten, werd gevolgd door: ‘Exit Eva niet voor iedereen’. Ik besloot iets over mijn 43-jarige vriendschap met Eva op schrift te stellen, vroeg haar en Maartens familie naar Eva’s jonge jaren en haar vrienden naar hun herinneringen aan de vele sociale clubjes en politieke acties waarin zij met Eva soms minder en soms meer betrokken raakten.

In dit artikel geef ik eerst iets aan over wie Maarten was, daarnaast volgen er een paar verhaaltjes over acties die het tot kranten en tot Maartens werk maakten, hetgeen wordt afgerond door enige fragmenten van de herinneringen van Eva’s vrienden die bijdroegen aan wat uiteindelijk tot een boek over haar is geworden (Eggermont-Molenaar 2019).

Maarten Biesheuvel

Maarten Biesheuvel werd in 1939 te Schiedam geboren als vierde in een gezin met vijf kinderen. Hij kon nogal eens dwarssliggen en verkoos daarom al op zijn zestiende het ketelbinkschap, een keuze die hij al gauw zou betreuren. In zijn eerste boek, de verhalenbundel *In de bovenkooi*, schreef hij:

Het mooiste wat je als zestienjarige ketelbink op zee kan overkomen is overdag zo ongenadig van de bootsman of een kabelgast op je lazerij te krijgen dat de tweede stuurman je, in zijn functie van scheepsarts, gezalfd en verbonden heeft en je voorschrijft een paar dagen in je kooi te blijven. (Biesheuvel 1972, 89)

---

l’avancement des études néerlandaises (CAANS-ACAÉN) die plaatsvond aan de University of British Columbia in Vancouver, British Columbia, Canada, op 1 en 2 juni 2019.

Na een moeilijk jaar op zee kwam hij weer aan wal en maakte hij het gymnasium af. In die periode leerde hij Eva Gütlisch kennen. Haar ongelovigheid was een schok voor hem. Schokkend om te ervaren dat ongelovigen ook goede mensen konden zijn. Het veroorzaakte voor de van huis uit gereformeerde Biesheuvel een geloofscrisis, met als gevolg dat hij in 1966 in een psychiatrische inrichting terecht kwam.

Zijn periode op zee, Eva's ongelovigheid, gevolgd door zijn verblijf in een krankzinnigengesticht, zouden voor een groot deel zijn leven bepalen en hem bekendheid verschaffen vanwege de verhalen die hij erover schreef in bladen zoals *Hollands Maandblad*, *de Haagsche Courant*, *Propria Cures* en *Maatstaf*. In 1972 werden deze gebundeld als *In de bovenkooi*, waarvoor hij de Alice van Nahuysprijs kreeg. Het is inmiddels zo'n 25 keer herdrukt. De eerste zin van het eerste korte verhaal in deze bundel, *De heer Mellenberg*, begint als volgt: "Acht jaar geleden achtte men het voor de eerste maal dienstig mij naar een gekkenhuis te brengen" (Biesheuvel 1972, 7).

Er zouden nog 24 boeken ofwel bundels met korte verhalen volgen en meer dan honderd korte verhalen in literaire tijdschriften. In 1985 kreeg Biesheuvel de Ferdinand Bordewijkprijs voor *Reis door mijn kamer* (1984). In 1988 schreef hij het boekenweekgeschenk *Een overtollig mens*. In 2007 kreeg hij de meest prestigieuze literaire prijs, de P.C. Hooftprijs (YouTube 2015).

Ook werd in 2014 de J.M.A. Biesheuvelprijs voor het beste korte verhaal ingesteld. Winnaars waren, in 2015, Rob van Essen voor het in 2014 verschenen *Hier wonen ook mensen*, in 2016 Marente de Moor voor *Gezellige verhalen* (2015), in 2017 Maarten 't Hart voor *De moeder van Ikabod* (2016), waarvoor 't Hart het prijzengeld van 5005 euro niet aannam, maar dat hij voor de winnaar in 2018 beschikbaar stelde, en in 2018 Annelies Verbeke voor *Halleluja* (2017) en ten slotte in 2019 Maria Vlaar voor *Diepe aarde* (2018).

Wat betreft de vraag, 'Hoe moet het nu verder met Biesheuvel?', daarop gaf Maarten zelf antwoord in het reeds eerder genoemde verhaaltje getiteld *Eva* (2014) dat in 2019 werd heruitgegeven door Avalon Pers ter ondersteuning van de J.M.A. Biesheuvelprijs. Wat hij al in 2014 schreef, lijkt bijzonder veel op de situatie in 2019, na Eva's dood:

Nee lieve Eva het is zo: er is in Nederland een Biesheuvel Stichting. Daar doen een heleboel mensen al het werk voor mij. Lichaam wassen, kleding wassen, kleding kopen. Pillen geven ze me. Een auto, een chauffeur. Al mijn eten. Whiskey. Het huishouden wordt gedaan, de tuin wordt verzorgd, pornografie kopen ze voor mij. En ze geven me raad, alles doen ze voor me.
(Biesheuvel 2014, 3)

Eva in actie

Evenals Maarten werd Eva geboren in Schiedam. Haar ouders moesten wel even slikken want ze had maar een halve onderarm waaraan slechts twee vingers zaten. “In het gezin werd er nooit over haar beperking gesproken,” aldus Sonja, Eva’s twee jaar jongere zusje (Eggermont-Molenaar 2019, 34). Eva studeerde Russisch in Leiden. In 1975 had Eva mij ontmoet op een feestje waar ook een paar bestuursleden van de Stichting Kinderkantines Leiden aanwezig waren geweest van wie ik er een was. Eva moet daar over actie gehoord hebben (in dit geval iets over het organiseren van overblijfgelegenheid, van 12 tot 2, voor kinderen van de lagere school). Ze moet hebben gedacht dat ik voor nog wel een karretje te spannen zou zijn. Ze belde aan en vroeg of ik wethouder Cees Waal een brief wilde schrijven en hem vragen om verkeersdrempels op de Brahmslaan aan te leggen en een bord te plaatsen. Het was Eva daar te druk en te gevaarlijk voor hun hondje. Ik vroeg waarom ze dat niet zelf deed. Zelf waren zij en Maarten bevriend met deze wethouder, maar zij was bezorgd dat als hij het deed, het op vriendjespolitiek zou lijken. En, zij had alleen maar een hondje en ik twee kinderen, dat zou ook meer zoden aan de dijk zetten, zei Eva.

Eva bleef voor van alles en nog wat en koffie langskomen. Het liep uit op bij elkaar eten, op vriendschap. Maarten bezocht onze wijnavondjes en kwam geregeld thee drinken en soms moest ik hem naar een van zijn optredens brengen.

In 1978 bleek dat de wethouder iets had laten doen aan de verkeerssituatie in de Brahmslaan. Achteraf, toen ik bezig was met archiefonderzoek over Eva’s acties, bleek uit documentatie in het Gemeente-archief aan de Boisotkade in Leiden dat bewoners van de Brahmslaan al van het plan van de wethouder voor de Brahmslaan, een grote onverlichte bloembak van ongewassen grint, midden op de rijweg, hadden geweten en het college van burgemeester en wethouders hadden gewaarschuwd. Het resultaat van onze eerste actie kwam op 1 september in het *Leidsch Dagblad* (1978) te staan onder de forse kop “Voorspeld ongeluk komt uit” (19). Midden in de nacht was een automobilist op die onverlichte bloembak gebotst. Er was schade aan de auto en de bloembak, maar de automobilist overleefde.

Later, in dat zelfde jaar, 1978, komen Eva en ik allebei voor in het korte verhaal *De wethouder* dat in *Hollands Maandblad* werd gepubliceerd. Eva, die Diena heet in dit verhaal,

gaat in een eenvoudige huisjurk, zonder sieraden, in ieder geval niet met sieraden van waarde en ze gaat altijd op schoenen met lage hakken. Ze maakt zich druk om zwerfpoezen en om kinderkantines. Als ze het nou voor geld deed kon hij het nog begrijpen. Maar ze gedraagt zich als een heilige.

(Biesheuvel 1978, 32)

Het was zo, ditmaal had ik Eva voor mijn karretje weten te spannen, zich inzetten voor lagereschoolkinderen, zodat moeders op weekdays af en toe hun handen vrij konden hebben voor wat dan ook. Schooltijden liepen toen van 9 tot 12 en van 2 tot 4, wat betekende dat je de hele dag de klok in de gaten moest houden en je dag zo goed als helemaal bepaald werd door die schooltijden. Hieronder een voorbeeld hoe Maarten aan zijn verhalen kwam, veel via Eva en het gebeurde meer dat hij ons afluisterde.

Maarten – in dit verhaal komt hij zelf voor als Johan, de wethouder – gaat verder met zijn verhaal over Diena:

Ze heeft een vriendin bij zich, het is Mary van Tiggelen van Voorst. Johan kent haar wel, een echte hartsvriendin van zijn vrouw. Ook zo iemand die zich helemaal wegcijfert. De vrouwen hebben het over kinderkantines. Johan begroet de beide vrouwen een beetje koeltjes. Hij vraagt: “Is de krant al gekomen?” Hij gaat in een gemakkelijke stoel zitten en doet alsof hij de krant leest. In werkelijkheid luistert hij het gesprek van de vrouwen af.

(Biesheuvel 1978, 32)

Het wonen in Leiden Zuid-West kwam voor ons allebei ten einde. Eva nam tijdelijk mijn plaats in de kinderkantines over. Mijn echtgenoot Jos en ik verhuisden in 1979 naar Nijmegen en Maarten en Eva een jaar later naar de professorenwijk waar ze in het enige houten huisje van Leiden, Sunny Home, gingen wonen. Eva wist daar haar menagerie van een paar katten en een hond uit te breiden tot zestien katten en een hond en een paar jaar lang een inpandige geit. Nadat ik in 1986 met mijn gezin naar Calgary emigreerde, schreef Eva mij lange brieven, over hun sociale leven, over familie, gaf me adviezen en er was altijd wel iets gaande, in Leiden zowel als in Calgary, waarover iets te schrijven viel.

Een voorbeeld is een brief van Eva, geschreven aan mij in maart 1990, een jaar na dat artikel in *Vrij Nederland* verscheen waarin Maarten zei dat Eva het schip drijvend houdt en Eva dat ze Maarten en haarzelf echt als een bedrijfje ziet. Via heruitgaven van Maartens verhalen, en bundels als *Eva's keus*, *Zeeverhalen* en *Verhalen uit het gekkenhuis* en via hun optredens voor radio en tv waarbij ze als het ware hun literaire alter-ego's uitbeeldden of uitdroegen, wist Eva hun scheepje daadwerkelijk drijvende te houden. Eva beschreef Maartens ziekte:

Hij raakte door een anti-depressie middel van een depressie, via een manische toestand in een psychose. Dat was een afschuwelijke toestand, maar op Endegeest [inrichting] was dat tamelijk snel weer voorbij gelukkig. Hij is daar 3½ week geweest en is nu al weer meer dan twee weken thuis.

(Eggermont-Molenaar 2019, 60)

Zoals gezegd, in Calgary was er ook altijd wel iets gaande. In 1990 en in 1991 hadden wij thuis te maken met een vriendje van onze zoon, beiden ongeveer negentien jaar oud. Deze vriend was van de universiteit gestuurd vanwege te lage cijfers en bij het restaurant, waar hij een weekendbaantje had, wegens niet op tijd komen. Daarop had hij, goed gemutst met een *balaclava* ('bivakmuts') en gewapend met een aardappelschilmesje, een mevrouw de haar net gepinde tachtig dollar afhandig gemaakt. Hij kreeg tien maanden straf opgelegd en mocht vanaf december 1991 de laatste vijf maanden van zijn straf bij ons thuis uitzitten. Justitiële autoriteiten hadden ons huishouden bekeken; we moesten wel onze wapens inleveren. De drie slagersmessen die ik van mijn vader had geërfd mocht ik gelukkig houden. Ons huishouden werd goedgekeurd zodat ons huis officieel tot Penitentiare Inrichting werd bestempeld.

De jongeman was nog maar net bij ons ingetrokken, december 1991, of Eva belde. Maarten zou opgesloten worden of, had de dokter gezegd, hij moest het land uit. Of die dokter dat had gezegd? Uit gekheid of uit wanhoop? Een van Eva's acties of ingrepen was Maarten naar Calgary sturen. Op 14 januari kwam Maarten aan. Tegen onze jonge huisgast zei ik dat we een krankzinnige in huis kregen, tegen Maarten dat beneden in ons huis een gewapende roofovervaller huisde. Dat hield de zaak in evenwicht.

De actie van Eva, om Maarten veertien dagen naar ons te sturen, werd behalve door de huiselijke situatie verder opgevrolijkt door bezoeken aan de stad, de universiteit, en uitstapjes naar bezienswaardigheden in de provincie Alberta, zoals een *pow wow* (traditionele ceremonie bij inheemse volken in Canada) in Pincher Creek, de *Hutterites* (agrarische geloofsgemeenschap met een afzonderlijke levensstijl) in het nabije dorpje Beiseker, de *Olympic Oval* (de eerste overdekte Olympische schaatsbaan in Noord-Amerika), een schilderijtentoonstelling, de bijzonder mooie bergstad Banff, het befaamde meer Lake Louise in de Canadese Rocky Mountains, en een feest bij ons thuis: echtgenoot Jos werd vijftig en voordat Maarten kwam, hadden we al vijftig gasten uitgenodigd, meest Nederlanders. Die wisten even niet wat ze meemaakten. Biesheuvel las voor op Jos' verjaardag. Hoeveel zou dat wel niet gekost hebben?

Eva en de Oorlogsgravenstichting

Tijdens een etentje in Rose & Crown, een restaurant met kroeg in Banff, pakte Maarten een boek op dat daar tussen de vele andere boeken lag, *Onze jonge koningin thuis*. "Dat boek zoek ik al een tijdje," zei ik, "maar ik wist niet dat het bestond." In die tijd was ik met een artikel bezig over Adam Jansen, een onbekende matroos die in 1943 in De Winton, een gehucht in de buurt van Calgary, tijdens een training van de British Commonwealth Air Training Plan (BCATP) omgekomen was. Eva had, met hulp van de Oorlogsgravenstichting in Den

Haag, geholpen Adam Jansens broer Henk in Nederland te vinden. Maar, het artikel over Adam Jansen kon of wilde ik niet afmaken, omdat ik het donkerblauwe vermoeden had dat toch iemand geschreven moest hebben over het schip waarmee Jansen en ook prinses Juliana en de prinsesjes Beatrix en Irene naar Canada vluchtten.

In *Onze jonge koningin thuis* (Beatrix was nog prinses in 1940) zal er toch wel iets over die zeereis staan, dacht ik en vroeg de serveerster haar baas te vragen of ik dat boek kon kopen. Ze verdween, kwam terug en zei dat het niet te koop was. “Zeg je baas dat ik het dan moet stelen,” antwoordde ik. De serveerster verdween weer, kwam terug en zei dat het 5 dollar was. Ruim een jaar later, in april 1993, stond het verhaal in de *CAANS Newsletter* (Eggermont-Molenaar 1993).

Eva had Adams broer Henk Jansen uit Utrecht gevonden en zodoende kwam Henk, vijftig jaar nadat zijn broer in De Winton was omgekomen, naar Calgary om bij de volgende bloemlegging te zijn. Deze actie van Eva en mij resulteerde in een krantenartikel (Steinhart 1992). Kranten zouden nog menigmaal verslag doen over de inspanningen van haar en haar Leidse vrienden en vriendinnen.

Vrienden over Eva's acties

We woonden nog maar twee maanden in Calgary of Eva's eerste brief arriveerde, op 20 oktober 1986. Het was een lange, erg gezellige brief met meteen een beetje Leids nieuws, over op 3 oktober hutspot eten met vrienden en familie en over een van hun clubjes. Eva schreef:

Zondag 2 november hebben we platenclub bij Maarten en Hanneke. John Peereboom en Maud (mijn vriendin) zijn als nieuwe leden toegetreden. Het wordt steeds gezelliger, al kunnen Maarten en ik nooit iets raden van de muziek die gedraaid wordt. (Eggermont-Molenaar 2019, 47)

Platenclub

Ik vroeg er 't Hart naar. Hij liet me weten dat Pim, een van de deelnemers, zijn vriendinnetje meenam, maar dat die steeds door de muziek heen kakelde, waarop anderen boos werden, er een schisma was ontstaan en men lang niet meer bij elkaar was gekomen, totdat:

Eva het initiatief nam om de platenclub weer nieuw leven in te blazen. Zij bracht ook nieuwe leden aan, Arnoud Koster en Huib Drion, en kwam zelf ook trouw naar alle bijeenkomsten. Zij notuleerde altijd wat er gedraaid was. De gang van zaken bij de platenclub is altijd geweest: een lid zet iets op en de anderen moeten raden wat het is. Eva raadde nooit mee, omdat

ze er te weinig van afgwist, zij behoorde dus tot de zogenaamde niet-radende leden. (Eggermont-Molenaar 2019, 48-49)

Inezclub

Van Lucia Thijssen, kunsthistorica, hoorde ik over de Inez-club waar Maarten en Eva lid van waren. Het is een lang verhaal dat erop neerkomt dat Inez Seeger, schoonzus van de zanger Pete Seeger, overleed, dat op het kerkhof een aantal van haar vrienden eens naar elkaar keken en besloten elkaar voortaan een paar maal per jaar te ontmoeten. En natuurlijk, schrijft een van die clubleden, Lucia Thijssen,

was dat houten huisje van haar [Eva] zeer geschikt voor ons en was het daar altijd heel gezellig. Er waren altijd hulpkrachten aanwezig die ervoor zorgen dat er cake en andere lekkere dingen op tafel stonden. Sommigen ergerden zich aan de zware sigarenlucht van Maarten, aan de rondspringende katten en/of aan Maartens soms wat vreemde gedrag.

(Eggermont-Molenaar 2019, 101)

Partij voor de Dieren

Mensje van Keulen, *keynote speaker* tijdens de jaarlijkse bijeenkomst in 2004 van de Canadian Association for the Advancement of Netherlandic Studies (CAANS), schreef dat zij, Eva en Maarten zich in 2002 opgelucht voelden te horen dat er een Partij voor de Dieren was opgericht en dat:

er is geen gesprek, vaak aan de telefoon, met Eva geweest of het kwam wel op een misstand. Oormerken, brandende varkensstallen, onverdoofd castreren, onverdoofd ritueel slachten, jagers, diertransporten, noem maar op [...] Eva zette zich voor alles in en deed dit zowel voor als achter de schermen.

(Eggermont-Molenaar 2019, 107-108)

Erasmusclub

In 2003 werd Barber van de Pol, vertaalster, kinderboekschrijfster en columniste bij *de Volkskrant* (en CAANS-spreekster in 2008), bij de Erasmusclub uitgenodigd. Volgens haar gaat deze club over zeven of acht vrienden die Erasmus gebruiken als goede smoes om bij elkaar te komen. Behalve Barber wonen alle leden in Leiden. "Om de zes weken vertaalden we thuis een tekst van twintig, dertig regels uit het Latijn," schrijft Barber (Eggermont-Molenaar 2019, 112). Dat huiswerk werd na een enthousiaste update over wel en wee van andere Leidenaren voorgelezen, tot iedereen een beurt had gehad of de zinnen op waren. Barber bespreekt vervolgens de mate van deelname van de leden:

En Eva? Ik zie haar al die tijd op de bank zitten, vaak met haar gebloemde lievelingsrok aan, mooi opgemaakt, Maarten in de gaten houdend zonder

hem te storen. Ze lachte om iedere grap, maar vooral om die van hem, blij dat het goed ging. (Eggermont-Molenaar 2019, 112)

Zorg voor de zoon van de hulp

Af en toe was het geestig om te zien hoe verhalen in elkaar grepen. Nadat Maarten weer eens opgenomen was, had Eva me aan de telefoon verteld dat een van haar hulpen nu tijdelijk bij haar woonde, want de dame werd door haar zoon bedreigd. “Gezellig,” zei Eva. (Haar hulpen werden altijd haar vriendinnen, dus het was zeker gezellig!) Hieronder volgt een gesprekje dat Eva later voerde (over de zoon van die hulp) met een van haar vriendinnen, Marjolijn Pouw:

Het was altijd weer een ontroerend, maar toch ook verontrustend moment als Eva opbelde. Na het zachte, bijna aarzelende: ‘Met Biesheuvel. Hallo Marjolijn, dit is Eva. Mag ik je wat vragen?’, wist ik dat ik het risico liep om gestrikt te worden voor de een of andere reddingsactie: een poes, een asielhondje, een geit, bomen, de bibliotheek van de Leidse universiteit, de sloop van een rijksmonument in de Breestraat – waarin Frans van Mieris nog had gewoond – of een halve dakloze. Dat ging ongeveer zo: ‘De zoon van onze verzorgster – je hebt haar vorige week toch hier ontmoet? – is een hele goede jongen hoor, maar hij heeft even geen onderdak en woont nu bij zijn moeder. Zij kan hem niet lang achter elkaar verdragen en nu is ze bij mij ingetrokken. (Eggermont-Molenaar 2019, 172-173)

Tot zover een hele kleine greep uit Eva’s sociale en politieke actieve leven. Er waren onder andere ook nog het Aalmarkt- en het Bomen-project en tevens, in 2005, het eerste referendum dat in Nederland werd gehouden en dat door Eva werd georganiseerd. Eva liet zien wat er van het leven te maken valt ondanks dat je echtgenoot niet meer wil of kan en jezelf zwaar gehandicapt bent door de ziekte van Bechterev (een chronische gewrichtsaandoening), om maar niet te spreken over de half ontbrekende arm en het missen van een aantal vingers. Tijdens hun laatste TV-optreden in het programma *De Wereld Draait Door*, op 9 oktober 2018, werd Eva gevraagd hoe ze de toekomst zag. Ze had toen nog vijf weken te leven en zoals te zien in Figuur 1 zou ze haar 80ste verjaardag enkele dagen later nog meemaken. Ook was ze al begonnen Maartens 80ste verjaardag, 23 mei 2019, in Schiedam te organiseren (dat werd een heel succes waarbij ook de door haar samengestelde bundel *Verhalen uit het gekkenhuis* werd gepresenteerd). “Het kan nog best leuk worden,” antwoordde Eva. Over haar graf heen werd het nog leuk. Bij de presentatie van mijn boek over haar in september 2019 kreeg ik nog een boekje van Eva dat ze nog voor haar dood voor me had klaargelegd. Het verhaal waarom ze dit had gedaan werd het begin van de tweede druk van *Eva organiseert en doet*, waaraan nog zeven van haar vrienden bijdroegen. Maar dit alles neemt niet weg dat we met zijn allen Eva heel erg missen.

Bronvermelding

- Biesheuvel, Maarten [J.MA.]. 2019. *EVA*. Woubrugge: Avalon Pers.
- Biesheuvel, Maarten. [J.MA.]. 2019. *Verhalen uit het gekkenhuis*. 7de ed. Leiden: Uitgeverij Brooklyn.
- Biesheuvel, Maarten. [J.MA.]. 2014. Eva. *Hollands Maandblad* 56.799/800: 3.
- Biesheuvel, Maarten. [J.MA.]. 2003. *Eva's keus: Verhalen*. Amsterdam: Meulenhoff.
- Biesheuvel, Maarten. [J.MA.]. 1988. *Een overtollig mens*. In *Verzameld werk, Deel 3*, 315-374. Amsterdam: Uitgave van de Stichting Collectieve Propaganda van het Nederlandse boek ter gelegenheid van de boekenweek; G. A. van Oorschot.
- Biesheuvel, Maarten. [J.MA.]. 1985. *Zeeverhalen*. Amsterdam: Meulenhoff.
- Biesheuvel, Maarten. [J.MA.]. 1984. *Reis door mijn kamer*. Amsterdam: Meulenhoff.
- Biesheuvel, Maarten. 1978. [J.MA.]. De wethouder. *Hollands Maandblad* 373: 31-36.
- Biesheuvel, Maarten. 1972. [J.MA.]. De heer Mellenberg. In *In de bovenkooi*, 7-18. Amsterdam: Meulenhoff.
- Biesheuvel, Maarten. 1972. [J.MA.]. *In de bovenkooi*. Amsterdam: Meulenhoff.
- Eggermont-Molenaar, Mary. 2019. *Eva Biesheuvel organiseert en doet*. Leiden: Gingko.
- Eggermont-Molenaar, Mary. 1993. Adam Jansen, unknown seaman: A BCATP casualty. *CAANS Newsletter*, April 1993.
- van Essen, Rob. 2014. *Hier wonen ook mensen*. Amsterdam: Atlas Contact.
- 't Hart, Maarten. 2016. *De moeder van Ikabod & andere verhalen*. Amsterdam: De Arbeiderspers.
- de Jong, Antoinette & Arjan Peters. 1989. Kapitein Eva. *Vrij Nederland*, 23 december 1989.
- de Moor, Marente. 2016. *Gezellige verhalen*. Amsterdam: Querido.
- Steinhart, David. 1992. 50-year search is over: Dutchman finds brother's grave in Calgary cemetery. *Calgary Herald*, 5 mei 1992.
- Verbeke, Annelies. 2017. *Halleluja*. Amsterdam: De Geus.
- Vlaar, Maria. 2018. *Diepe aarde*. Amsterdam: De Arbeiderspers.
- Voorspeld ongeluk komt uit*. 1978. *Leidsch Dagblad*, 2 september 1978.
- Waterink, Jan & Hendrik Smitskamp. 1948. *Onze jonge koningin thuis*. Wageningen: Zomer en Keuning.
- YouTube. 2015. Uitreiking P.C. Hooftprijs aan Maarten Biesheuvel op 24 mei 2007. <https://www.youtube.com/watch?v=QclnMFdNCol>. Bezocht op 31 mei, 2020.